

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสร้างแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 สรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญจำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster sampling) 1 ห้องเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้นำหลักทฤษฎีศิลปะวิเคราะห์ของ เฟลด์แมน และ ทฤษฎีสุนทรียศึกษาของ โบรดี มาวิเคราะห์และออกแบบประยุกต์สร้างเป็นแบบฝึก 4 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 แบบฝึกเรื่องรับรู้ มโนทัศน์ ชุดที่ 2 แบบฝึกเรื่องหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ชุดที่ 3 แบบฝึกเรื่องจินตภาพความงาม และชุดที่ 4 เรื่องสื่อความตามคิด

2.2 คู่มือครูประกอบการใช้แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ประกอบด้วย คำชี้แจง แผนการสอน ตารางภาพสไลด์ แบบฝึก และแบบเฉลยเกณฑ์การให้คะแนนของแบบฝึกในแต่ละชุด

2.3 ภาพสไลด์ที่ใช้ประกอบกับแบบฝึก และใช้ในการทดสอบการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ ซึ่งเป็นภาพผลงานศิลปะที่เหมาะสมตามมาตรฐาน 4 ด้าน คือ ด้านส่วนประกอบ การรับรู้ ด้านโครงสร้าง ด้านความรู้สึก และด้านสุนทรียภาพ โดยผ่านการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านทัศนศิลป์ 3 ท่าน จำนวน 20 ภาพ

2.4 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ เป็นข้อสอบแบบอัตนัย 4 ข้อ โดยให้นักเรียนเลือกภาพที่ตนชอบจากภาพที่กำหนด แล้วตอบคำถามที่นำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์วิจารณ์ภาพผลงานศิลปะนั้น ๆ

วิธีดำเนินการหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนและวิธีการในการพัฒนาและหาประสิทธิภาพแบบฝึก ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่สร้างขึ้น เสนอต่อประธานและคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วจึงเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ 7 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับสำนวนภาษา การจัดกิจกรรม ภาพประกอบและรูปแบบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

2. การทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึก ผู้วิจัยนำแบบฝึกที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพตามขั้นตอนดังนี้

2.1 การทดลองครั้งที่ 1 นำแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ ไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ จำนวน 1 คน เพื่อศึกษาความยากง่ายของสำนวนภาษาที่ใช้ ความชัดเจนของคำชี้แจง ความเหมาะสมของภาพประกอบนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข

2.2 การทดลองครั้งที่ 2 นำแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ จำนวน 15 คน โดยจัดนักเรียนที่มีระดับความสามารถเก่ง ปานกลาง และอ่อน อย่างละ 5 คน เพื่อตรวจสอบสังเกต และบันทึกข้อบกพร่องที่พบ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้น

2.3 การทดลองครั้งที่ 3 นำแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ จำนวน 40 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

หาประสิทธิภาพของแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สร้างขึ้นตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 โดยใช้ค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.87/84.37 ซึ่งพบว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

อภิปรายผลการวิจัย

แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 86.87/84.37 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คิดเป็นจำนวนนักเรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 86.87 และนักเรียนสามารถทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทำแบบฝึกหัดผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คิดเป็นจำนวนนักเรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 84.37 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ แสดงว่าแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมแก่การนำไปใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งทั้งนี้เนื่องมาจากแบบฝึกนี้ได้ผ่านกระบวนการคิด วิเคราะห์ พัฒนาโดยอาศัยหลักการนำทฤษฎีศิลปวิจารณ์และทฤษฎีสุนทรียภาพมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพเหมาะสมกับการนำไปใช้ โดยผ่านการปรับปรุงพัฒนาในแต่ละด้านดังนี้

1. ด้านรูปแบบของแบบฝึกและกิจกรรมการเรียนการสอน แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ เป็นแบบฝึกที่ส่งเสริมการฝึกทบทวนความรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการวิจารณ์ศิลปะอย่างมีเหตุผลโดยอาศัยความเข้าใจหลักการทางศิลปะ แล้วจะเกิดความรู้สึกชื่นชมติดตามมาภายหลัง โดยแบบฝึกนี้จะมีกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นการศึกษาความรู้พื้นฐาน ในการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่มีเหตุผลนั้น จำเป็นต้องใช้ความรู้พื้นฐานทางศิลปะมามีส่วนในการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ดังที่ จำเียร ชวงโชติ (2519, หน้า 15) ที่กล่าวว่า ความรู้พื้นฐานเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการวิจารณ์ผลงานศิลปะ เพราะเป็นส่วนสำคัญในการค้นหาเหตุผลซึ่งต้องอาศัยความรู้เดิม ซึ่งในการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจและความชื่นชมนั้น กรณียของความเข้าใจ หมายถึงความสามารถในการอ่านข้อมูลทางคุณภาพ เช่น คุณภาพของเส้น สี รูปร่าง รูปทรง หรือคุณภาพของส่วนประกอบของศิลปะ (elements of arts) ซึ่งในกิจกรรมการเรียนการสอนในแบบฝึกในขั้นนี้มีเป้าหมายที่จะให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนี้โดยตรง นอกจากนั้นยังให้ผู้เรียน เรียนรู้เกี่ยวกับ

หลักเกณฑ์อื่นทางศิลปะด้วย เช่น หลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ และความรู้สึกที่ปรากฏในผลงานศิลปะอีกด้วย รวมทั้งกิจกรรมในแบบฝึกขั้นนี้เป็นการฝึกปฏิบัติวาดรูปในเรื่องเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้เรียน คือเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนคือ ทำได้ และทำไม่ยาก และไม่คาดหวังต่อผลงานของนักเรียนว่าต้องสวยงามแต่ดูที่ความเข้าใจ โดยไม่นำส่วนนี้มาคิดคะแนน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมกำลังใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าจะประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้ผู้เรียนอยากทำมากขึ้นเร็วขึ้น และพร้อมที่จะพัฒนาไปสู่ทักษะต่าง ๆ ได้เอง (โกวิท ประวาลพฤกษ์, 2534, หน้า 23) การที่นักเรียนมีโอกาสทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง จะมีผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและเรียนรู้ได้มาก ผู้เรียนจะรู้สึกว่าจะประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ฉะนั้นการเรียนการสอนศิลปะจึงควรมุ่งความสำคัญไปที่ความสุขระหว่างที่เด็กทำงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ในระหว่างกระบวนการทำงาน โดยเน้นกระบวนการมากกว่าที่จะเน้นเอาผลงานให้ดีหรือสวยงามเท่านั้น (ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล, 2532, หน้า 2-3)

1.2 ขั้นฝึกทักษะการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะ กิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นนี้

เป็นขั้นตอนให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นตามกรอบคำถาม ซึ่งในแต่ละคำถามจะมีความสัมพันธ์กับข้อมูลและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนในชั้นศึกษาความรู้พื้นฐาน กระบวนการตั้งคำถามที่จะนำเข้าสู่การคิดวิเคราะห์วิจารณ์จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะการที่จะทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน จะต้องเป็นคำถามที่ใช้ความคิดวิเคราะห์มากกว่าความจำ จึงจะนำไปสู่การอภิปรายและการคิดสร้างสรรค์ได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529, หน้า 120) ลักษณะของคำถาม จะเน้นความสำคัญที่การแนะปัญหาให้ผู้เรียนมีความรอบคอบในการวิเคราะห์ด้วยสายตาและความรู้สึก ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเจ็บปวดในการรับรู้และการเห็นอย่างมีสุนทรียภาพ กล่าวคือ มีการรับรู้ส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในข้อมูล การเรียนรู้ในขั้นนี้นักเรียนบางคนจะรับรู้ได้ดีถนัดและแหลมคมกว่าบางคน จึงเป็นโอกาสให้ผู้เรียนได้แบ่งปันการรับรู้ซึ่งกันและกัน (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2529, หน้า 93-106) ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้เป็นอย่างดี และส่งผลให้นักเรียนสามารถทำการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ อย่างเป็นระบบ และมีเหตุผลได้ด้วยตนเอง ดังที่จำเนียร ชวงโชติ (2529, หน้า 15) ได้กล่าวไว้ว่า การรู้จักจัดระเบียบความคิดให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งมีทั้งการแยกแยะให้เห็นข้อแตกต่าง และสรุปให้เห็นความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดสมบูรณ์ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับ เลิศ อานันทนะ (2518, หน้า 57-66) ที่กล่าวว่า การวิจารณ์เป็นการส่งเสริมให้นักเรียน ได้เรียนรู้ถึงแนวความคิดและวิธีการใหม่ ๆ ฝึกหัดให้มีความคิดอ่านลึกซึ้ง สามารถแก้ปัญหา และแสดงความคิดเห็นในวิถีทางที่ถูกต้อง รู้จักเปรียบเทียบแยกแยะและประเมินผลงานศิลปะที่แสดงออกมาในรูปของความคิดสร้างสรรค์ได้ ซึ่งผลของความคิดเห็นของนักเรียนต่อบทเรียนนี้ ได้กล่าวถึงการอภิปรายในห้องเรียนว่าทำได้ทั่วถึง ทำให้

ได้เห็นความคิดของเพื่อนที่แตกต่างกัน และการให้ทำแบบฝึกคนละชุด ทำให้ได้แสดงความคิดเห็นกันทุกคน

1.3 ขั้นสรุปบททบทวนความรู้ ในขั้นนี้จะเป็นการทบทวนความจำและความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานที่ได้เรียนมาในแต่ละชุดฝึก และทบทวนความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะในแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้สรุปบททบทวนความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนมาในแต่ละครั้ง

รูปแบบ ลักษณะของแบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ มีภาพประกอบและภาพการ์ตูนแทรกอยู่ในทุกขั้นตอนของในแต่ละแบบฝึก ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะอ่านและทำกิจกรรมในแบบฝึกแต่ละชุด เนื่องจากแบบฝึกที่มีรูปภาพจะช่วยดึงดูดความสนใจให้นักเรียนตั้งใจทำแบบฝึกมากขึ้น

2. ด้านการจัดลำดับเนื้อหา แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นในแต่ละชุดนั้น จะเป็นไปตามขั้นตอนของการวิเคราะห์วิจารณ์งานศิลปะ เริ่มตั้งแต่การบรรยาย การวิเคราะห์โครงสร้าง การตีความและการประเมินผลหรือการตัดสิน ในแต่ละขั้นตอนจะมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน โดยเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ทำให้นักเรียนสามารถฝึกและทำความเข้าใจในการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะได้อย่างดี

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้ใช้สื่อสไลด์ภาพผลงานศิลปะ เพื่อความสะดวกในการเตรียมสื่อและการนำไปใช้ ถึงแม้ว่าการที่ได้ดูภาพศิลปะผลงานจริงจะสร้างประสบการณ์ทางสุนทรียภาพในการรับรู้ได้มากกว่าก็ตาม แต่ว่าภาพสไลด์ก็สามารถนำมาใช้แทนได้เช่นกัน ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2541, หน้า 44) กล่าวว่า การสอนความซาบซึ้งศิลปะให้กับเด็ก ได้มุ่งเน้นการค้นหาคำความหมายส่วนบุคคลในงานศิลปะ เน้นกระบวนการดูหรือการชื่นชมศิลปะ การวิจารณ์ศิลปะ แม้ผลงานศิลปะตัวจริงจะมีความหมายสูงสุดต่อการซาบซึ้ง แต่ภาพถ่าย ภาพสไลด์ หรือภาพจำลอง ก็นำมาเป็นการศึกษาภาพได้อย่างกว้างขวาง และภาพแต่ละภาพที่นำมาใช้ในการฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะนั้นเป็นภาพที่ผ่านการคัดเลือกจากผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติของสุนทรียวัตถุ จากหลักทฤษฎีสุนทรียศึกษาของแอรี โบรดี โดยสื่อที่เตรียมใช้ในการเรียนการสอนนั้นจะต้องมีคุณสมบัติที่เลือกสรรให้เหมาะกับเนื้อหาต่าง ๆ โดยมีครุนำไปใช้เพื่อสร้างประสบการณ์ความรู้ และคุณค่าแก่ผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลบั่นปลายก็คือ เกิดความรักอย่างมีเหตุผลต่องานศิลปะ (มะลิฉัตร เอื้ออนันท์, 2542, หน้า 41)

4. ด้านการสร้างแบบทดสอบ การที่สร้างแบบทดสอบการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยมีภาพศิลปะ 3 ภาพคือ ภาพที่เกี่ยวกับคน สัตว์ และสิ่งของหรือสถานที่ ให้นักเรียนเลือกวิจารณ์ภาพใดภาพหนึ่งนั้นจะทำให้เขามีรู้สึกสนใจ

และตั้งใจที่จะแสดงความคิดเห็นต่อภาพ ๆ นั้นตามความชื่นชมต่องานศิลปะนั้นด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ออนโนฟริโอ (Onofrio, หน้า 14-23 อ้างถึงใน ทวีรัตน์ กุลตำรวจวัฒน, 2543, หน้า42) ได้ศึกษาเรื่องการตอบสนองของเด็กที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ที่จะให้คุณค่าสำหรับเด็กในวัยรุ่น ผลของการวิจัยพบว่า การที่เด็กจะรับรู้เห็นคุณค่าโดยการวินิจฉัยว่าผลงานแต่ละชิ้นจะมีผลตอบสนองอะไรบ้าง ซึ่งเขาได้อ้างงานวิจัยของพาร์สัน ที่ว่าเด็กจะสามารถพัฒนาการรับรู้ความงามทางศิลปะในขั้นแรกนั้นจะต้องมีความชื่นชอบเสียก่อน แล้วจะนำไปสู่การประเมินคุณค่าของภาพเหล่านั้น แต่ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของเด็กอีกด้วยที่จะให้หลักเกณฑ์ในการวัดคุณค่า นอกจากนี้เขายังกล่าวถึงว่า ศิลปินต้องการแสดงออกอะไรในผลงาน และแสดงออกได้ตามความต้องการของศิลปินหรือไม่ ในการวิจัยยังพบว่าเด็กที่อายุมากจะใช้หลักเกณฑ์ในการตัดสินผลงานแต่ในเด็กเล็กจะพบว่าส่วนมากใช้อารมณ์ในการตัดสินผลงาน เด็กจะเข้าใจมุมมองผลงานศิลปะมากขึ้นโดยตามอายุของเด็กเอง และจะให้ความรู้ด้านต่าง ๆ มาช่วยในการพิจารณา ชอบหรือไม่ชอบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลงานศิลปะนั้นมีผลต่อการรับรู้มากน้อยเพียงไร

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากผลที่ได้จากการทดลองหาประสิทธิภาพของแบบฝึกแล้วนั้น ผู้วิจัยยังได้พบข้อสังเกตจากการทดลองในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. ในการเรียนการสอนประกอบแบบฝึกในแต่ละขั้นตอนนั้นพบว่า นักเรียนมีความสนใจต่อภาพผลงานศิลปะเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นให้ความสนใจในการสังเกตมองดูและตอบคำถาม แสดงความคิดเห็นกันอย่างหลากหลายโดยเฉพาะนักเรียนที่กล้าแสดงออก แต่ก็มีนักเรียนบางคนที่สนใจเพียงแค่มองดูแต่ไม่ตอบแสดงความคิดเห็น แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นักเรียนก็จะได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึงทุกคนได้จากการทำในแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. จากผลการทำแบบฝึกแต่ละชุดในขั้นการทำกิจกรรมการฝึกความรู้พื้นฐานนั้น จะเป็นการให้นักเรียนได้ฝึกวาดรูปเกี่ยวกับเรื่องของความรู้พื้นฐานที่ได้เรียนในแต่ละชุดฝึก โดยไม่นำผลของทักษะฝีมือของนักเรียนมาคิดคะแนน ทำให้นักเรียนบางคนที่ไม่ชอบวาดรูปไม่รู้สึกรำคาญในการที่จะวาดตามความเข้าใจของตัวเอง และนักเรียนที่ชอบวาดรูปก็จะทำกิจกรรมในขั้นตอนนี้อย่างกระตือรือร้นและตั้งใจ ข้อสังเกตจากการทดลองในขั้นตอนนี้พบว่า นักเรียนหญิงส่วนใหญ่มักจะชอบวาดภาพเกี่ยวกับธรรมชาติ ครอบครัว และเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก นักเรียนชายส่วนใหญ่มักจะชอบวาดภาพเกี่ยวกับธรรมชาติ และเรื่องราวเกี่ยวกับการต่อสู้ ทั้งนักเรียนหญิงและชายมักวาดภาพธรรมชาติเกี่ยวกับทะเลเป็นส่วนมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld, 1957, อ้างถึงใน สาวิตรี จันทรสวัสดิ์, หน้า 101) กล่าวว่า เด็กในช่วงอายุ 11-14 ปี เป็นระยะที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น เป็นขั้นการใช้เหตุผล เด็กจะตีความหมายของสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ของ

ตนเอง เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของเขากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งถ้าเด็กวาดภาพด้วยความรู้สึกของตนเอง และแสดงออกซึ่งอารมณ์ของภาพนั้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของฮิลเดรท (Hildreth, 1958 อ้างถึงใน ทวีรัตน์ กุลดำรงศิริวัฒน์, หน้า 42) ที่ศึกษาความสนใจของวัยรุ่นได้พบว่าเด็กในระดับต่าง ๆ มีความสนใจต่างกันและเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายแตกต่างกันด้วย เด็กหญิงสนใจเรื่องเกี่ยวกับเทพนิยาย เรื่องราวของสัตว์ ส่วนเด็กผู้ชายสนใจด้านการกีฬา วิทยาศาสตร์ และการผจญภัยที่รุนแรง

3. ข้อสังเกตจากการทดสอบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในการวิเคราะห์วิจารณ์ ผลงานศิลปะนั้นพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เลือกภาพที่ 1 คือภาพรักอบอุ่น โดยเฉพาะนักเรียนหญิงจะชอบภาพนี้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์และครอบครัว รองลงมาคือภาพที่ 2 คือภาพยามเช้า ซึ่งเป็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์และธรรมชาติ โดยนักเรียนหญิงและชายจะเลือกภาพนี้เท่า ๆ กัน และสุดท้ายคือภาพที่ 3 คือภาพความสงบ เป็นภาพเรื่องราวเกี่ยวกับวัตถุ สถานที่และศาสนา ซึ่งภาพที่นักเรียนเลือกเป็นลำดับสุดท้ายนี้จะเป็นนักเรียนชายส่วนใหญ่

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพ โดยทุกขั้นตอนผ่านการศึกษาข้อมูล คิดวิเคราะห์ และพัฒนาอย่างเป็นระบบรวมถึงเครื่องมืออื่น ๆ ที่ประกอบการใช้แบบฝึกด้วยไม่ว่าจะเป็นคู่มือครู แผนการสอน ภาพสื่อ รวมแบบทดสอบและเกณฑ์การประเมินผล ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนศิลปวิจารณ์ต่อไป ซึ่งปัจจุบันมีการพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องนี้น้อยมาก ดังเช่น แคทเธอริน เนคซี (1988) ได้วิจัยเรื่องแบบประเมินผลการเขียนสำหรับนักเรียนในวิชาศิลปะศึกษา ระดับปานกลาง กล่าวว่า ผลวิจัยกลวิธีการประเมิน แสดงความสามารถในการประเมิน ผลงานศิลปะของนักเรียนนั้นมีการละเลยและไม่พัฒนาในวิชาการ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นถึงเหตุผลของการปฏิรูปวิชาการ ด้วยการตรวจสอบความต้องการเครื่องมือการประเมินในการศึกษาศิลปะ จุดมุ่งหมายของการวิจัยอยู่ที่การเขียนวิจารณ์งานศิลปะในระดับการศึกษาระดับกลาง และการประเมินความสำเร็จของนักเรียน และความก้าวหน้าในทักษะการคิดวิจารณ์ ออกแบบแบบฝึกหัด การเขียน และมาตรฐานที่เหมาะสม เนื่องจากเหตุผลที่มีการนำหลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ มาพัฒนาแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะในแต่ละด้าน รวมทั้งเหตุผลอื่น ๆ หลายประการดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่า แบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ เพื่อจัดการเรียน การสอนเรื่องการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการอบรมเผยแพร่ความรู้เรื่องการเรียนการสอนการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะให้กับครูผู้สอนศิลปะในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับครูในการสอนวิชาศิลปะให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

1.2 แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ ควรจัดให้มีการผสมผสานระหว่างการฝึกทักษะการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานและการฝึกให้นักเรียนเข้าใจศิลปะเป็นผู้รู้จักชื่นชมในผลงานศิลปะไปด้วยพร้อม ๆ กัน

1.3 ก่อนนำแบบฝึกมาใช้ ครูควรทำความเข้าใจในการตามแผนการสอน และควรเตรียมพร้อมในด้านสื่อการสอนเป็นอย่างดี

1.4 การใช้แบบฝึกในการเรียนการสอนครูควรสอนให้จบในชุดในการสอนแต่ละครั้ง ไม่ควรเสียเวลาในชั้นใดชั้นหนึ่งมากเกินไปเพราะจะทำให้ไม่ต่อเนื่อง แต่ถ้าบางโรงเรียนจัดให้มีเวลามากกว่านี้ ก็สามารถสอนโดยจัดแบ่งเป็นการสอนทฤษฎีและปฏิบัติอย่างละคาบได้ก็จะทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาหลักซึ่งยิ่งขึ้น

1.5 หลักการของแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะที่สร้างขึ้นในชั้นของการประเมินหรือตัดสินผลงานศิลปะนี้ เป็นการประเมินในเบื้องต้นเท่านั้น ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้กับนักเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปโดยการปรับเปลี่ยนคำถามและเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัว ประวัติการทำงานของศิลปิน เทคนิควิธีการ ความรู้ทางด้านทฤษฎีและประวัติศาสตร์ศิลป์ ประกอบในการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะในระดับที่สูงขึ้น

1.6 แบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ นอกจากจะเป็นแบบฝึกในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วยังสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับชั้นอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง และผู้ที่สนใจได้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าออกแบบสร้างสื่อการเรียนการสอนประเภทอื่น ๆ ที่ใช้ในการสอนเรื่องการวิเคราะห์วิจารณ์ศิลปะ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะของนักเรียนที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่แตกต่างกันในระดับต่าง ๆ

2.3 ควรมีการสร้างแบบฝึกการวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานศิลปะ โดยใช้ทฤษฎี
การสอนด้านศิลปวิจารณ์และทฤษฎีการสอนด้านสุนทรียศาสตร์ของนักการศึกษาท่านอื่น ๆ มา
ออกแบบและพัฒนาเป็นแบบฝึกมีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University